

San Francisco

BYER ER er levende. Som man kan tegne portrætter af mennesker, kan man tegne portrætter af byer. Som hvert menneske har sine vaner, sin lugt og udstråling, har også hver by de træk og de ting, der gør den enestående og uforvekselig med andre, selv i disse tider, hvor man — som i København — finder Burger Kings og Coca Cola overalt.

Det mest ejendommelige ved San Francisco er måske, ud fra en første betragtning, at San Francisco ikke — som man ved landkortets hjælp kunne forledes til at tro — er en amerikansk by. New York City, Chicago, Los Angeles er amerikanske byer. San Francisco er det ikke. Den er en ø i et fastland, en sær-zone. Den er en immigrant-by.

Ikke blot en immigrant-by i den forstand, som de fleste amerikanske byer er det, dvs. fyldt med første, anden og tredje generations kinesere, japanere, irlændere og italienerne. Det er den også, og endda i højere grad en næsten nogen anden. Men den er tillige en amerikansk immigrant-by, og man skal ikke have været længe i S. F. for at opdage det. Overalt møder man nye mennesker i byen, og allerede når man som dansker har været her 14 dage, er man så småt i stand til at vise vej for de nyankomne amerikanere. Man opdager det straks: Hotelportieren er fra Texas og

kom hertil for to måneder siden, bartenderen er fra Georgia og har været i byen tre uger.

Hvorfor? En taxachauffør gav mig noget af et svar, da jeg konverserende sagde til ham, at S. F. forekom mig meget u-amerikansk. 'Ja', sagde han, 'det er det, jeg kan lide. Jeg ville ikke leve nogen andre steder.'

— Nej, svarede jeg. — Tænk på Chicago, f.eks.

— Netop, sagde han. — Jeg er fra Chicago. Jeg er født og opvokset der. Det skal mine børn ikke! —

Når man har været her et par uger, ved man præcist, hvad han mente. Volden, vreden og vanviddet, som uafbrudt og ustandseligt eksploderer i New York eller Chicago, findes ikke i San Francisco — det vil sige, ikke meget mere end i København, og til trods for vor lokale bekymring over dens stigen, er det dog stadig småting og bagateller i sammenligning med de amerikanske storbyer.

San Francisco er noget andet. San Francisco er mere musik end politisirener, mere vin end whisky, mere hvidløg end hamburgers.

Og så er den — trods sin enorme udstrækning — en provinsby. Ejendommeligt nok, og for Deres udsendte: Ganske uventet.

SELVFLØGELIG, vil De sige: Hvordan definerer man en provinsby?

Min definition går bl.a. ud på, at en provinsby — selv i magnum-size — viser sin karakter gennem sin selvstrækkelighed. Og San Francisco er selvtilstrækkelig i overordentlig høj grad, selvtilstrækkelig og selvtilfreds, på samme måde som f.eks. Paris og Rom — men f.eks. ikke London eller København.

Lakmusprøve: Fortæl en ven i London om, hvor vidunderligt der er (kan være) i Rom, og han vil straks, hvis han ikke har været der, spørge yderligere ud og begynde at lægge planer for sin næste rejse. Fortæl til gengæld en ven i Rom eller Paris om, hvor spændende en by London er, og hun vil straks begynde at forklare om, hvordan klimaet er værre, folk dummere, teatrene slettere, maden elendigere, sproget udtaleligere end i Rom/Paris.

Det samme her. Den ægte

san-franciscaner — som altså kun findes i den forstand, at det er én, der bor i San Francisco og sværger til den by, hvad enten han er sort, hvid, gul eller rød — foragter, mere eller mindre direkte, det øvrige USA. I san-franciscanerens øjne er USA larmende, voldelig, vulgær — kort sagt: Uciviliseret. New York er en hylende, hysterisk heksekedel, og den nærmeste store naboby i Californien, Los Angeles, er simpelt hen bunden af sump og råddenskab. Ikke fordi L. A. er umoralsk — S. F. selv har et godt, gammelt og velfortjent ry for umoral — men fordi det er så forbandet amerikansk.

OGSÅ DERFOR er San Francisco — som en elektriker fra midtvesten forleden udtrykte det over for mig — Amerikas Paris, den mest europæiske by i onkel Sams samling. Den er nok et godt stykke af en Sam Selvglad, men den er samtidig en sand Sam Freedom. Livet er let og lykkeligt, den almindelige indstilling er lev og lad leve.

Jeg husker, hvordan det i sin tid — for mig, i det mindste — var et kulturchok at komme til New York City med al dens vildskab. Jeg havde ventet et tilsvarende — om end måske anderledes — kulturchok af San Francisco. Det udeblev ganske — netop fordi, tror jeg, S. F. er og bliver en provinsby.

En sammenligning mellem New York og San Francisco er som en sammenligning mellem København og Arhus i vort eget akvarium, og har man fulgt med i amerikansk litteratur og musik, vil man måske vide det på forhånd. New York er Lou Reed, punk og disco og utæmmet aggression. San Francisco er Grateful Dead, langsom blues og akustiske guitarer. Oversat til drug-sproget: New York er en speed-by, San Francisco er en marihuana-by.

Også derfor er det naturligt, at S. F. har samlet en lang række af Amerikas outsiders af enhver art: stofbrugere, de homoseksuelle og lesbiske, de farvede af enhver art, kunstnere af mange slags, de større og — især — de mindre, og fremfor alt flipperne af enhver slags: de religiøse, de kulturelle, yogierne og ypper-

stepræsterne i alle discipliner. I ingen anden by eksisterer der så mange sælsomme selskaber, klubber, foreninger, loger og workshops for Zen-buddhisme, Tai-Chi-bevægelse, kreative knald, reinkarnations-opdagelse, biodynamisk brændenældebudding, sundheds-gymnastik og 'healing', som det hele over en bred front kunne kaldes. Hvis man måtte mene, København de senere år er blevet oversvømmet af sådanne initiativer, så skulle man se San Francisco, hvor det snart er muligt at få akupunktur på hvert andet gadehjørne med samme selvfølghed, som man i New York kan få en hamburger. Men naturligvis var det også her, det alt sammen startede — for Amerika og for den vestlige verden. Og det er også her, det vil leve videre, længe efter bølgen er glemt — eller forbigået — de fleste andre steder.

Når det er sådan, og når alle disse skiftende kultiske bevægelser er så markant et træk i billedet af San Francisco, skyldes det også byens historiske rolle som den amerikanske østpost. Både på landkortet og i bevidstheden, både bogstaveligt og overført, er San Francisco nok så tæt på Japan som på — f.eks. — Washington.

MEN San Franciscos eksistentielle paradoks er, at byen, til trods for denne næsten konfessionelle åbenhed, alt for ofte helt lukker sig i sin åbenhed, ganske som visse mennesker, jeg ikke skal nævne ved navn. De ved, typen: Vi har plads til det hele. Lagde De mærke til dem, der havde plads til det hele.

'Det hele' er mylderet af små byer i den store by, hver med sit præg af race eller tilbøjelighed. Der er Mexicotown hvor mex'erne holder til, og hvor tortillaer er dagens orden. Der er Chinatown, som er den største kinesiske by uden for Kina. Der er Fillmore for de farvede. Der er Japantown for buddhaens børn. Der er Castro, hvor alle bøsserne har samlet sig. Der er North Beach, hvor italienerne og spanierne deler pladsen med de gamle 50er-beatniks. Der er Haight-Ashbury, hvor de næsten lige så gamle 60er-hippier florerer.

Og langt de fleste kunne ikke tænke sig at være noget andet sted end i denne Myrtenes By, hvis historie strækker sig fra det eventyrlige 'Gold Rush' i Californien — det var også dengang, kineserne kom — til tiden som rå sømandshavn, dengang kaldt The Barbary Coast, og fyldt af beværtninger og bordeller. I de dage kaldte søfolkene San Francisco 'Frisco', og det skal man ikke gøre, så stjeler den sande san-franciscaner. Det svarer nemlig ret præcist til at forveksle København med Nyhavn.

Ikke mindst i aviserne — altid et klinisk indsnit i en byliv — ser man den lokale status. Bortset fra enkelte begavede columnister orienterer San Francisco Examiner og San Francisco Chronicle ikke med et ord om hverken New York eller Los Angeles eller for den sags skyld den øvrige verden, men om S. F. og hvad man kalder 'The Bay Area', dvs. S. F., Oakland, Berkeley, San Jose og diverse opland og småbyer. Lokalsamfundet behandles med lup og pincet og betydelig sophistication, en ny restaurant, der åbner, er en begivenhed — men omverdenen svarer til et distriktsblad på Bornholm.

Mærkeligt også i en by med så store litterære traditioner, fra den uforglemmelige Mark Twain og guldgraver-fortælleren Bret Harte til den hårdkogte kriminalromans skaber, Dashiell Hammett, at byens givet mest populære skribent anno 1980 er Herb Caen med den daglige spalte i Chronicle af den lokale 'I Byen'. Herb

En af San Franciscos attraktioner er dens vanvittige arkitektur og sammenrendet af forskellige stilarter. En by i byen er Chinatown, der er den største kinesiske by uden for Kina

i spejlet

Dan Turèll

Caen synes at have været på hver eneste restaurant og bar i byen — foruden alle andre steder — og han har skrevet mindst én notits om hver af dem, og hver eneste en af dem har ophængt notitsen i 20 gange forstørrelse på facaden, så når man går gennem byen og ser sig for, vader man bogstaveligt talt i Herb Caens samlede værker — og må desillusioneret indse, at Herb Caen faktisk ikke er særlig hverken skarp eller vittig for en udefrakommende, men snarere en lokal Arne Myggen.

Anyway, det er også ganske san-franciscansk, at det ikke betyder så meget. Herb Caen er vor mand, ligesom 49'erne er vort fodboldhold, og det er det hele. Han hilses med almindelig reverens. Som der står i vinduet hos en antikvarboghandler i Geary Street: 'Lukket søn- og helligdage samt på Herb Caens fødselsdag'.

DEN SAMME følelse, som omfatter Herb Caen, omfatter andre af byens grundprincipper og attraktioner. San-franciscaneren elsker sine cable cars, de elektriske sporvogne, der egentlig er udraderede, men som man har bevaret et par stykker af, der til lige glæde for lokale og turister larmer sig dinglende op og ned ad bakke, et livsfarligt syn, men en ufarlig forlystelse, beskrevet i Tony Bennetts

'I Left My Heart In San Francisco', denne rædselsfulde sang, som en lokal overivrig publicity-syg borgmester straks købte som officiel bysang og nu sælger med røde hjerter som en lokal lille havfrue, på flag, tekus, T-shirts, postkort og i øvrigt alt, hvad tænkes kan. Tony Bennett sang om at se disse cable cars 'klatre halvvejs op til himlen', men så langt når og går de nu ikke. De går til Fisherman's Wharf, gør de, og Fisherman's Wharf er et minde om San Franciscos gamle havn, en mere eller mindre bevaret fjællebod af mekanisk lirum-larum, souvenirs og fuldskab, der ikke vil sige en dansker med kendskab til Bakken og Tivoli noget som helst — lige så lidt som det lokale Broadway med live shows og striptease vil have noget nyt for den, der en gang har spadseret igennem Istedgade. I forhold til New Yorks Broadway minder den faktisk om Istedgade i forhold til (undskyld) den lokale luder i Lundeborg.

Men også det er ligegyldigt, for som så mange andre byer — København ikke undtaget — ligger San Franciscos mest spændende point et ganske andet sted end de såkaldte 'attraktioner'. San Franciscos egentlige attraktioner er dens arkitektoniske vanvid, det der har udmøntet sig i den lokale talemåde 'at bestige en gade', for gaderne er 'bjerge', og man vil gå sig hurtigere træt end i nogen anden by. Det er den absurde og ganske selvfølgelig blanding af Europa, Amerika og Asien, i menneskemængden på gaden som i de enkelte huse, fra victorianske Kensington-bygninger til 30-etagers skyskrabere. Det er de 10.000 lugte af skiftende kinesisk, mexicansk og indisk krydderi fra vindue til vindue. Det er de mange forskellige og som intet andet sted, jeg har været, blandede mennesker, miljøer, synspunkter, bevidstheder, liv, der summer ud fra den solbeskinnede Golden Gate-bro, i året 1980 i hjertet af Californien.

Det er den kaotiske kakofoni, der er San Franciscos virkelige Broadway og virkelige center. Og det er for dens skyld, man alligevel og alt til trods ikke kan lade være med at efterlade i hvert fald en del af sit hjerte i San Francisco.

DAN TURÉLL